

*Міністерство освіти і науки України
ПРИВАТНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
РІВНЕНСЬКИЙ ЕКОНОМІКО-ГУМАНІТАРНИЙ ТА ІНЖЕНЕРНИЙ
КОЛЕДЖ*

«Затверджено»

Директор коледжу

_____ акад. Тадеєв П. О.
„___” _____ 2018 р.

Програма

***Комплексного кваліфікаційного екзамену з дисциплін:
теорія соціальної роботи, методика і технологія
соціальної роботи, право соціального забезпечення.***

Для студентів

спеціальності 5.13010101 «Соціальна робота»

Затверджено на засіданні циклової комісії фінансово-правових дисциплін

Протокол “_____” від “_____” _____ 2018 р.

Голова циклової комісії _____ М. В. Лісковська

Рівне – 2018

ПЕРЕДМОВА

Студенти спеціальності 5.13010101 «Соціальна робота» отримують необхідні знання та вміння для здійснення професійної діяльності, що ґрунтується на етичних принципах і спрямована на відстоювання соціальної справедливості, дотримання прав людини, сприяння соціальним змінам, вирішення проблем у стосунках між людьми, підвищення рівня їх благополуччя. Міцне наукове підґрунтя підготовки фахівців із соціальної роботи забезпечують знання з теорій і методів соціальної роботи, міжособистісного спілкування, методів соціальних досліджень, політики соціального забезпечення, основ аналізу соціальної політики, посередництва та вирішення конфліктів, поведінки людини і соціального оточення, розуміння закономірностей і мотивів людської поведінки та соціальних явищ у їх тісному взаємозв'язку. Сферою діяльності соціальних працівників є застосування інноваційних технологій у роботі з людьми (окремими особами, родинами, групами та громадами), формування мережі соціальних послуг у громаді, управління процесами запланованої соціальної зміни, планування, виконання та наукова експертиза соціальних програм.

Випускники за кваліфікацією «соціальний працівник» працюватимуть у державних і громадських закладах, які надають соціальні послуги різним категоріям населення у стані ризику, державних органах управління, органах місцевого та регіонального самоврядування, навчальних закладах та ін. У процесі навчання студенти проходять практику в закладах та установах соціальної сфери, де набувають умінь та досвіду практичної соціальної роботи.

Диплом молодшого спеціаліста за спеціальністю 5.13010101 «Соціальна робота» дає можливість продовжити навчання на освітнім ступенем «бакалавр».

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма комплексного кваліфікаційного екзамену з дисциплін: теорія соціальної роботи, методика і технологія соціальної роботи, право соціального забезпечення. вступних випробувань (екзамену) із соціальної роботи розрахована для випускників спеціальності 5.13010101 «Соціальна робота» за освітнім ступенем «молодший спеціаліст». Комплексний кваліфікаційний екзамен із соціальної роботи проводиться з метою встановлення рівня науково-теоретичної та практичної підготовки вступників.

Програму комплексного кваліфікаційного екзамену з дисциплін: теорія соціальної роботи, методика і технологія соціальної роботи, право соціального забезпечення розроблено на основі провідних фахових навчальних дисциплін освітньо-професійної програми підготовки «молодшого спеціаліста». У неї увійшли теми з теорії та історії соціальної роботи, технологій та методів соціальної роботи, соціально-правового захисту особистості тощо.

Випускники складають кваліфікаційний екзамен згідно білетів, які включають три питання: два теоретичних, одне практичне та тестових завдань які включають 100 питань.

У процесі відповіді випускники мають продемонструвати *знання* теоретичних основ соціальної роботи, технологій та методів соціальної роботи, а саме:

- предмету, основних категорій та понять соціальної роботи, її головних функцій;
- принципів соціальної роботи як наукової галузі та сфери практичної діяльності;
- основ соціальної роботи, її структури, функцій, напрямів здійснення та видів соціальної роботи;
- методів професійної діяльності соціального працівника;
- законодавчо-правових засад соціальної роботи;
- професійно-етичних норм соціальної роботи.

Продемонструвати *вміння*:

- застосовувати теоретичні знання для аналізу соціальних явищ;
- визначати шляхи та засоби соціальної роботи в умовах конкретного мікросередовища;
- застосовувати технологічний підхід до соціальної роботи з різними категоріями клієнтів;
- професійно аналізувати ситуації, що виникають у професійній діяльності та надавати допомогу клієнту.

II. КРИТЕРІЇ ТА ПОКАЗНИКИ І ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ТА ВМІНЬ ВСТУПНИКІВ

Показники:

- Характер засвоєння знань (рівень усвідомлення, обсяг, повнота, точність);
- Якість знань (логіка мислення, аргументація, послідовність і самостійність викладу, культура мовлення);
- Ступінь оволодіння вміннями і навичками;
- Творча діяльність і загальна якість виконаної роботи.

Критерії:

1. *Оцінкою „відмінно”* оцінюється відповідь, у якій студент виявляє всебічний та систематичний характер засвоєння знань із теорії та історії соціальної роботи та основних технологій соціальної роботи, обізнаний з сучасними науковими школами, інноваційними технологіями та підходами, передовим досвідом. Демонструє стійкий професійний інтерес до практики соціальної роботи. Виявляє знання та розуміння суті і спрямованості основних державних нормативних документів щодо соціально-правового захисту різних типів клієнтів.

Уміє:

- аналізувати, порівнювати, узагальнювати, робити власні висновки, застосовувати сучасні методи дослідження;
- визначати мету і завдання, добирати відповідні зміст, форми, методи роботи в межах різних напрямків соціальної роботи у закладах соціальної сфери та обирати технології вирішення соціальних проблем відповідно до нормативних актів, теоретичних підходів і концепцій;
- моделювати необхідні умови для надання допомоги особистості у кризових ситуаціях в межах окремих технологій діяльності;
- аналізувати ситуації з практики соціальної роботи, окреслювати та пояснювати чинники таких ситуацій; прогнозувати їх розвиток за несприятливих умов та рекомендувати науково обґрунтований психолого-педагогічний та методичний інструментарій розв'язання.

2. *Оцінка „добре”* виставляється студенту, який володіє матеріалом, передбаченим програмою вступного випробування з соціальної роботи. В основному, обізнаний, з сучасними науковими школами, теоретичними концепціями та підходами. Ознайомлений з основними державними нормативними документами щодо соціального захисту різних категорій населення. Виявляє обізнаність в основних технологіях соціальної роботи. Частково знайомий з науковими дослідженнями та практичними розробками

вітчизняних науковців та практичних фахівців. Розуміє шляхи створення сприятливих умов для надання соціальної допомоги різним категоріям клієнтів.

Уміє:

- визначати мету, завдання, зміст, форми та методи роботи в соціальних закладах, частково обирати технології вирішення соціальних проблем;
- аналізувати соціальні ситуації з практики соціальної роботи, частково окреслюючи і пояснюючи чинники таких ситуацій, прогнозуючи їх розвиток за несприятливих умов та рекомендуючи науково обґрунтований психолого-педагогічний і методичний інструментарій розв'язання.

3. *Оцінка „задовільно”* виставляється студенту, який ознайомлений з матеріалом, передбаченим програмою вступного випробування з соціальної роботи. та відтворює його на репродуктивному рівні. Ознайомлений з окремими теоретичними концепціями та підходами. Називає основні нормативні документи щодо соціально-правового захисту різних категорій дітей та молоді, але фрагментарно демонструє знання їх суті. Має початкові уміння соціальної роботи (зіставлення та узагальнення) у закладах і установах соціальної сфери, не виявляючи навичок самостійного творчого мислення. Частково ознайомлений з науковими дослідженнями та практичними розробками науковців і практиків.

Уміння визначати мету, завдання, зміст і форми роботи з соціальної роботи не є системними і цілісними. Розуміє необхідність створення сприятливих умов для надання повноцінної всебічної соціальної допомоги різним категоріям клієнтів, але недостатньо володіє психолого-педагогічним та методичним інструментарієм. Аналізуючи соціальну ситуацію, називає окремі чинники таких ситуацій та здійснює часткове і поверхове прогнозування їх розвитку за несприятливих умов соціалізації, має труднощі у виборі шляхів розв'язання.

4. *Оцінка „незадовільно”* виставляється студенту, який ознайомлений з навчальним матеріалом на рівні розпізнавання і відтворення окремих фактів і фрагментів, що становить певну частину змісту навчальної програми до державної атестації з соціальної роботи.

Знає про існування нормативних документів в галузі соціальної роботи, окремі називає, але не знає їх суті і націленості. Знання теоретичних концепцій і підходів дуже фрагментарні і поверхневі.

Практичні уміння і навички соціальної роботи частково сформовані на елементарному рівні.

ІІІ. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Передумови та чинники розвитку соціальної роботи як суспільного феномену та професійної діяльності

Періодизація зарубіжної історії соціальної роботи: архаїчний період благодійності, філантропічний період, період суспільної (общинної, церковної) благодійності, період державної благодійності, період соціальної роботи.

Особливості у здійсненні соціальної роботи наприкінці ХХ ст.. Зміцнення демократичних і гуманістичних засад в житті суспільств. Зростання кількості соціально вразливих верств населення; поява нових груп клієнтів. Поширення професій соціального працівника і соціального педагога як складових соціальної політики. Характеристика сучасного етапу розвитку соціальної роботи як професійного виду діяльності.

Закономірності та принципи соціальної роботи

Сучасні теорії соціальної роботи. Теорія індивідуальної, групової, общинної соціальної роботи. Теорія соціального адміністрування та планування соціальної роботи.

Система цінностей у соціальній роботі. Базові цінності соціальної роботи в Україні. Професійна етика соціального працівника.

Сутність соціальної роботи. Різні визначення соціальної роботи. Мета і завдання соціальної роботи.

Нормативно-правові засади соціальної роботи в Україні

Соціальна політика в Україні. Українське законодавство щодо соціальної роботи в Україні. Соціальний захист в Україні. Рівні соціального захисту. Поняття соціального забезпечення. Види забезпечення в Україні. Особливості державної допомоги. Пільги, гарантії і компенсації як види соціального забезпечення.

Міжнародні та українські нормативно правові документи, які регулюють сферу професійної діяльності соціального працівника.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИ РОБОТИ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА

Методи соціальної роботи в громаді

Соціальна робота у громаді як метод соціальної роботи. Визначення громади. Ресурси громади. Завдання соціальної роботи у громаді. Догляд в інституціях у порівнянні із доглядом у громаді. Функції соціального працівника у громаді.

Методи соціальної діагностики

Характеристика та етапи методики соціальної діагностики взаємин у соціумі. Значення соціальної діагностики при визначенні проблем клієнтів.

Зміст соціально-діагностичних процедур. Види та функції методів соціальної діагностики. Особливості соціальної діагностики групових процесів.

Методи соціальної профілактики

Сутність, предмет, об'єкт і зміст соціальної профілактики в соціальній роботі. Види соціальної профілактики. Рівні профілактичного впливу. Соціальна проблема як предмет соціальної профілактики. Мета і завдання соціальної профілактики. Технологічний процес соціальної профілактики. Методи соціальної профілактики. Принципи соціальної профілактики. Критерії ефективності профілактичної роботи. Форми організації профілактичної роботи.

Методи соціальної адаптації

Рівні, форми та зміст соціальної адаптації в аспекті теорії та методики соціальної роботи. Поняття дезадаптації та соціального середовища. Діяльність соціальних працівників з метою сприяння соціальній адаптації та побудови доступного простору й середовища для різних груп клієнтів.

Методи соціальної реабілітації

Соціальна реабілітація як напрям соціальної роботи. Структура процесу соціальної реабілітації. Форми організації соціальної реабілітації.

Принципи та форми соціальної реабілітації різних груп клієнтів. Особливості медичної, психологічної, соціально-побутової та професійної реабілітації. Індивідуальна програма реабілітації: зміст та методи реалізації.

Методи соціальної підтримки у соціальній роботі

Соціальна підтримка як функція і напрям соціальної роботи. Соціальна вразливість і незахищеність об'єкт соціальної підтримки. Соціальне піклування, обслуговування і патронаж як види соціальної підтримки. Технологія організації соціального обслуговування. Види соціальних послуг. Форми організації соціального обслуговування. Технологія соціального піклування. Процедури і методи соціального піклування. Форми організації соціального піклування.

РОЗДІЛ 3. СОЦІАЛЬНА РОБОТА З ОКРЕМИМИ КАТЕГОРІЯМИ КЛІЄНТІВ

Соціальна робота з дітьми вулиці

Соціальний портрет дітей вулиці. Історичний аспект проблеми дитячої безпритульності у порівнянні з дитячою безпритульністю 20-х років. Категорії дітей вулиці. Основні напрями, форми і методи соціальної роботи з безпритульними та бездоглядними дітьми.

Соціальна робота з особами з функціональними обмеженнями

Аналіз ставлення суспільства до людей з особливими потребами. Соціальні проблеми людей з особливими потребами в Україні. Можливості

реабілітації осіб з фізичними і психічними вадами в Україні. Термінологія соціального працівника у роботі з клієнтами, що мають особливі потреби. Рефлексивна та індивідуальна моделі роботи. Соціальна модель соціальної роботи з людьми з особливими потребами. Основні напрями, форми і методи соціальної реабілітації осіб з функціональними обмеженнями.

Соціальна робота з особами похилого віку

Особливості соціальної політики щодо осіб похилого віку в Україні. Періоди та типи старості. Соціальні та психологічні проблеми осіб похилого віку та їх зв'язок із віковими психофізіологічними особливостями. Соціальна робота з людьми похилого віку в Україні та можливі перспективи її розвитку. Основні обов'язки соціального працівника у роботі з особами похилого віку. Компетентність соціального працівника у роботі з клієнтами літнього віку. Функціонування закладів системи соціального обслуговування клієнтів літнього віку. Особливості соціальної роботи з людьми похилого віку в інституціях. Специфіка та зміст діяльності територіальних центрів в Україні. Принципи, форми і методи соціальної роботи з клієнтами похилого віку.

Соціальна робота з сім'ями, що опинились у складних життєвих обставинах

Життєдіяльність сім'ї як об'єкт соціальної роботи. Поняття „складні життєві обставини”. Класифікація сімей, що перебувають у складних життєвих обставинах. Основні напрями соціальної роботи з сім'ями, що перебувають у складних життєвих обставинах. Форми і методи соціальної роботи з сім'ями, що перебувають у складних життєвих обставинах. Взаємодія соціальних служб в процесі надання соціальних послуг сім'ям, що опинились у складних життєвих обставинах.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Актуальные проблемы социальной работы: [учебно-методическое пособие] / Л.Ц.Ваховский, А.П.Песоцкая, В.А.Кратина, Н.Б.Ларионова, К.М.Чертова, Н.В.Маркова, Н.А.Остороська; Гос. закл. «Луган.нац. ун-т имени Тараса Шевченко». – М.: «Элтон-2», 2011. – 129 с.
- Введення у соціальну роботу. Навчальний посібник. — К.: Фенікс, 2001. – 288 с.
- Вступ до соціальної роботи : [навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / за ред. Т.В. Семігіної, І.І. Миговича]. – К. : Академвидав, 2005. – 304 с.
- Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / За заг. ред. проф. І.Д.Зверєвої. – Київ, Сімферополь: Універсум, 2012. – 536 с.
- Капська А. Й. Соціальна робота: технологічний аспект / А.Й. Капська. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 352 с.
- Лукашевич М.П., Семігіна Т.В. Соціальна робота (теорія і практика): [Навчальний посібник] / М.П.Лукашевич, Т.В.Семігіна. – К.: ІПК ДСЗУ, 2007. – 341 с.
- Лютий В.П. Технологія соціальної роботи: Конспект лекцій: Розділ 1. Загальні технології соціальної роботи. – К.: Академія праці і соціальних відносин, 2003. – 75 с.
- Основы социальной работы : [учеб. пособ. для студ. высш. учеб. заведений / Н.Ф. Басов, В.М. Басова, О.Н. Бессонова и др.] ; под ред. Н.Ф. Басова. – М. : Издательский центр „Академия”, 2008. – 288 с.
- Соціальна робота в Україні: навч. посібник / І.Д.Зверєва, О.В.Безпалько, С.Я.Харченко та ін.; За заг. ред.: І. Д. Зверєвої, Г.М.Лактіонової. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 256 с.
- Соціальна робота в Україні: перші кроки/ Під ред. В.Полтавця. – К.: Академія, 2000. – 236 с.
- Соціальна робота: Навч. посібник, Ч.3: Робота з конкретними групами клієнтів / За ред. Т.Семігіної та І.Григи.– К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2004.– 166 с.
- Тюття Л.Т. Соціальна робота: теорія і практика: [Навч.посіб.] – 2-ге вид., перероб.і доп. / Л.Т.Тюття, І.Б.Іванова. – К.: Знання, 2008. – 574 с.